

[Accueil](#)[Revenir à l'accueil](#)[Collection](#)[Mythologiae libri decem, Francfort, André Wechel, 1581](#)[Collection](#)[Mythologia, Francfort, 1581 - Livre III](#)[Item](#)[Mythologia, Francfort, 1581 - II, 02 : De Saturno](#)

## **Mythologia, Francfort, 1581 - II, 02 : De Saturno**

**Auteur(s) : Conti, Natale**

**Collection Mythologia, Francfort, 1581 - Livre X**

*Ce document a pour résumé :*

[Mythologia, Francfort, 1581 - X \[04-06\] : De Saturno](#)

---

**Collection Mythologia, Venise, 1567 - Livre II**

*Ce document est une version augmentée de :*

[Mythologia, Venise, 1567 - II, 02 : De Saturno](#)

---

**Collection Mythologie, Paris, 1627 - Livre II**

[Mythologie, Paris, 1627 - II, 03 : De Saturne](#) est une transformation de ce document

---

**Collection Mythologie, Lyon, 1612 - Livre II**

[Mythologie, Lyon, 1612 - II, 02 : De Saturne](#) est une traduction de ce document

---

## **Informations sur la notice**

Auteurs de la noticeÉquipe Mythologia

Mentions légales

- Fiche : Projet Mythologia (CRIMEL, URCA ; IUF) ; projet EMAN, Thalim (CNRS-ENS-Sorbonne Nouvelle). Licence Creative Commons Attribution - Partage à l'Identique 3.0 (CC BY-SA 3.0 FR)
- Images : Münchener DigitalisierungsZentrum (MDZ).

## **Présentation du document**

PublicationFrancfort, André Wechel, 1581

ExemplaireRegensburg (Allemagne), Staatliche Bibliothek, 999/Hist.pol.1307

Formatin-8

langue(s)

- Grec ancien
- Latin

Paginationp. 113-130

# Des dieux, des monstres et des humains

Entités mythologiques, historiques et religieuses [Saturne](#)

Notice créée par [Équipe Mythologia](#) Notice créée le 28/12/2018 Dernière modification le 25/11/2024

---

fatum, modò sub aquis, modò sub terra, modò in imbrem, modò in varia animalia se mutat: qua conditione quid dici aut excogitari potest miserius? Sed Iouem tam multiplicem ac per omnia vagantem relinquamus, & ad Saturnum orationem nostram conuertamus.

*De Saturno. CAP. II.*

**S**ATURNI qui parentes fuerint, non ita facile est, quemadmodum fuit Iouis, inuenire: quoniam plurimum antiqui scriptores inter se dissentiunt. Nos tamen maiorem scriptorum partem, communioresque sententiam in huius parentibus diiudicandis sequemur. Plato Saturnum Oceani & Tethyos fuisse filium scripsit in Timæo his verbis: γῆς τε καὶ ἕραντος παιδὸς ἢ κλειότες τε καὶ τηϊὺς ἑγατὶδῶν. ἢ τέτων δὲ φέρκως τε, καὶ κρένος, καὶ ῥία, καὶ ὄσοι μετὰ τέτων. ἢ δὲ κρόνον καὶ ῥίασε, τάνε, ἢ ῥα τε, καὶ πάντες ὄσση ἰσομόχο πάντες ἀδελφοὺς γατομάνησι αὐτῶν. que verba ita sunt à Cicerone in libro de Vniuersitate Latine dicta: *Sic igitur ut ab his est traditum, horum Deorum ortus habeatur atque dicatur, ut Oceanum Saliciamq̄, Cæli Saturn, Terraq̄, conceptu generatos editosq̄, memoremus: ex his Phorcyn, Saturnum, & Opim: deinceps Iouem, atque Iunonem, reliquos, quos fratres inter se, agnatosq̄, usurpare atque appellare videmus & eorum (ut etiam veteri verbo) prosapiam.* Non defuerunt tamē qui Doluncum etiam inter Saturni filios connumerarint. At Hesiodus in ortu Deorum, cum Cæli uxorem Terram fuisse cecinisset his carminibus;

Θεῶν γένος αἰδοίων πρώτων κλήκασθαι αἰεὶ ἢ  
 ἐξ ἀρχῆς, αὐε γαῖα καὶ ἕραντος ἰούρος ἔτικταν:  
*Diumpumq̄, genus celebrant ha carmine Diuinit  
 In primis, quas Terra tulit, Cælumq̄, supernum:*

Mox paulo inferius inter eorum filios Saturnum etiam commemorauit, ut patet ex his:

τῆς δὲ μείω ὀπλότατος γένετο κρένος ἀγκυλομήτης.  
*Editus est in primis post hos Saturnum & ipse.*

Et Orpheus hymno quodā in Saturnum composito ita inquit:

Γαῖα τε βλάστησε καὶ ἕραντῶ ἀσπίροεντος.  
*Propenses Terra pariter Cæliq̄, nitentis.*

Patet ex his modò Cæli, modò Oceani fuisse filium Saturni,

Caeli Cyclopas  
in tartarum deiecit

Saturni patris  
caeli gubernator  
am pntat

& modo Terræ, modo Tethyos siue Salaciæ, ne plures com-  
memorem: quæ res tam diuersæ vt vno tempore veræ sint, ef-  
fici non potest. Cum adoleuisset Saturnus, audiuissetque ex  
matre quod Cælus Cyclopas in tartarum victos deiecisset, id  
ægrè ferens, matre inflàmante aduersus patrem Titanas præ-  
cipuè, & falcem Saturno suggerente, insidias Cælo tetendit, vt  
ait Apollodorus lib. primo, atque fratres e tartaro eduxit, qui-  
bus etiam sociis vsus est in regno paterno occupando, quod ac-  
cidit anno trigesimo secūdo illius regni, vt ait Eusebius in The-  
ologia Phœnicum. Illi igitur comprehēso genitales partes Sa-  
turnus amputauit, atque à fratribus facillè impetratum est vt  
expulso patri in regnum succederet. Quāquam non Cælum,  
sed Saturnum primum omnium mortalium regnasse indicat  
illud carmen Sibyllæ Erythrææ, quod ita se habet:

πρῶτος μὲν ἀναστὰς ἐπιχθονίῳ κρόνος ἀνδρῶν.

*Primus mortales inter Saturnus at olim  
Regnauit.*

Hic fratres habuit, præter Cyclopas, etiam Centimanos, Oco-  
anum, Cœum, Crium, Hyperionem, Iapetum, Titanum: Soro-  
res Rheim, Tethym, Themim, Phœben, Mnemosynen, Thi-  
am, Dionem, vt ait idem Apollodorus, quibus tamen nonnul-  
li Cererem addiderunt. Ex his Titanus & Iapetus dicuntur ali-  
quando communi consilio cum Saturno regnasse, quod pat-  
et ex his versibus:

ἦν δὲ βασιλευσκρόνος, καὶ τίτᾶν, Ἰαπετός τε  
γαίης τε καὶ οὐρανοῦ ἐξ ἑκαλίσσων.

*Regnauit Titan, Saturnusq, Iapetusq;  
Optima qua Cæli dixerunt pignora Terra.*

Deinde cum regnum vnum tres reges perferte non posse vl-  
deretur, à matre Vesta, sororibusque Ope ac Cerere precanti-  
bus impetratum est, vt solus Saturnus imperaret; ea tamen  
conditione, ne Saturnus mares filios educaret, siqui nasceren-  
tur, satisque haberet quod ipse regnaret: vt ad quos iure hære-  
ditatio post ipsum, regnum spectabat, perueniret. Tum Satur-  
nus Opim sororem in matrimonium duxit, cumque audisset  
futurum esse vt à filio e regno pelleretur, omnes mares necare  
statuit: quod grauitè ferens Opis siue Rhea in Cretam fugit,  
ibiq; Iouem peperit, vt dictum est. Alii dicunt propterea quod  
iurasset Titanibus se nullos natos educaturum, at non ex re-

spouso

Saturni Opim  
sororem duxit

fronfo Saturnum filios necare solitum, tāta fuit & patruī cru-  
delitas in nepotes, & patris feritas in filios ob furiosam regnā-  
di cupiditatem. Nullum fuit scelus, nullum latrocinium, nul-  
lum parricidium, à quo isti qui Diū habitī sūnt, abhorruerint,  
modo aliquam p̄x se tulerit commoditatem. alii neque à Ti-  
tanibus laniari solitos Saturni filios arbitrati sūnt, neque à Sa-  
turno caesos, sed votatos ab ipso complures, vti significauit He-  
siodus in Deorum ortu, vbi loquitur de Saturno in his,

πύδατο γαρ γαίης ἢ καὶ οὐρανῷ ἀστρόντης,  
ἔτι καὶ οἱ πῆπρωτο ἰὼν ὑπὸ παιδὶ δαμνῶσαι,  
καὶ κρατερῶν περὶ ἴοντι, αἰὲς μέγαλον δὲ ἀβουλάει.  
τῶν ὄντων ἄλαστοκαπνὴν ἔχον, ἀλλὰ δακτύλων  
παῖδας ἴους κατέπειν, ἔ' ἔκ' ἔχ' ἰσθμῶσ' ἄλαστον.

*Audist ex Terra dicto Caeliq; nitentis,  
Se fore vincendum à nato: sic fata revolui.  
Quare observabat natos non segniter, omnes  
Atque votabat eos genitos: Rheā at ipsa dolebat.*

Atque Lucretius eadem de causa ereptum Iovem inquit, vt pa-  
ter in his,

*Ne Saturnus eum in alii mandaret adeptus,  
Aeternumq; daret matri sub pectore vulnus.*

Vbi sensissent Titanes Saturni filios contra leges pactiones-  
que superius factas clam educari, Saturnum ac Rheam com-  
prehendunt & in vincula coniciunt, muroque & custodiis cir-  
cundant. Id cum per exploratores cognovisset Iupiter, colle-  
cta magna militum Cretensium manu ( vt diximus, cum de  
Iove loqueremur ) arma movit aduersus Titanas, usque in fu-  
gam versis & profligatis liberatos parentes in regnum restitu-  
it quod ita declaravit Erythraea Sibylla:

πίεσ' ἢ ἔκασται τιτάνης παῖδας ἰόντας  
δάτρων, καὶ ἰσχυρῶν κρείσσον ἢ ἔ' ἔ' ἔ' σῶντων·  
καὶ ἔ' ἔ' ὅς' ἐστ' αἰσῶσι κρείσσον τὴν ἔ' ἔ' ἔ' σῶντων.  
κρῶν δ' ἐν γαίῃ, καὶ ἐν ζώων μοῖσ' ἐφύλασσεν.  
καὶ τότε δὴ μὲν ἄκασται ἰσχυροῦσ' κρείσσον,  
καὶ οἱ ἰσχυροὶ πόλεμον μέγα πῆν κούσμον.

*Asse ubi Saturni Titan de semine natos  
Deq; Rheā sensit, trahit hos in vincula etrosque  
Circidens sub terra vinculaq; coercuit illas.*

*Hoc ubi senserunt Saturni signora fortis,  
Protinus exarsit triste & lacrymabile bellum.*

Saturnus in regnū per Iouem restitutus ut audiuit se pulsum iſi de illo à filio, insidias Ioui parare cepit: quod sentiens Iupiter (ut dictum est) illum in Tartarum deiecit consilio Promethei vsus, ut ait Æschylus in Tragedia Promethei his catminibus;

*ἰμαῖς δὲ βελανῖς τερτάρῃ μελαμβροτῆ  
κευδμὸν ἐκλύθη τὸν πελαγονῆ κρόνον  
αὐτοῖσι συμμάχοισι.*

*Me consulente Tartarum nunc incolit  
Saturnus, quā cum suis sodalibus,  
Auxiliisque.*

Deinde Saturnus è carcere elapsus classe in Italiam ad Ianum, qui tunc ibi regnabat, vectus, comiter ab illo hospitio excipitur, quem & viuendi rationem docuit, & cultum agrorum, ut aiunt. Huic Ianus pro accepta disciplina illa fertur dimidium sui regni remunerasse, & in pecuniis quæ ex illius ingenio primum sunt impressæ, nauim fuisse ex altera parte impressam, ex altera bifrontem effigiem, quia regnum scilicet communi consilio Iani & Saturni gubernaretur: quam rex expressit Ouidius lib. 1. Fastorum:

*Hac ego Saturnum memini tellure receptum,  
Calitibus regni nam Ioue pulsus erat.  
Inde diu genti mansit Saturnia nomen,  
Dicta fuit Latium terra latente Deo.  
At bona posteris si puppim signauit in aere,  
Hospitiu aduentum testificata Deo.*

Fertur igitur Saturnus primus per id tempus in Italia plantationes & insitiones & educationes omnino arborum, & omnium fructiferarum rerum culturam docuisse: quare tanquam humanioris vitæ repertor cum coniuge Rhea pro Deo est habitus. Ab eo igitur edoctos fuisse Italos ita cecinit Virg. lib. octauo:

*Primus ab aethereo venit Saturnus Olympo,  
Arma Iouis fugiens, & regni exul ademptis.  
Is genus indocile ac dispersam montibus altis  
Composuit, legesq; dedit. Latiniq; vocari  
Maluit, his quoniam Latiusset tuus in oris.*

Nam,

Nam, ut ait Trismegistus, tres omnino sapientes viri floruerunt Trismegisti tempore, Cœlus, Saturnus, Mercurius: quare etiam Charondas earum legum quas dederat Carthaginensibus, autorem Saturnum commemorabat, ut ait Marcellus Ficinus. Huiusce prudentiæ ac sapientiæ, cuius consultor & autor fuit Saturnus apud Ianum Regem, tanta fuit apud gentes Italas admiratio, tantaque omnium pax, & tranquillitas rerum propter æquitatem, ut aurea ætas sub illo fuisse dicatur à poëtis: ac neque tum sollicitatum fuisse mare, nec ullam fuisse militiam, sed omnia propter uberrimam terræ feracitatem omnibus fuisse communia, quod ita decantavit Tibullus,

*Quam bene Saturno vivebant rege prius, quam  
Tellus in longas est patefacta vias.*

*Nondum carulas pinus contempserat Undas,*

*Effusum Ventus præbueratq; sinum.*

*Nec Sagus ignatum repetens compendia terris*

*Profferat externa nauta merceratem.*

*Illo non validus subit iuga tempore taurus,*

*Non demisso franos ore momordit equus.*

*Non domus Vllæ fores habuit, non fixus in agris*

*Qui regeret certis finibus arua lapis.*

*Ipsa mella dabant quercus, Vltroq; ferebant*

*Obuia securis Vbera lactis onci.*

*Non acies, non ira fuit, non bella, nec enses*

*Immiti sanus profferat arte faber.*

Verùm hanc sanctissimarum legum, iustitiæque reuerentiam non in libris notatam, aut incisam in ære, sed in animis hominum impressam, & consuetudine ciuitatum inueteratam esse oportere credidit, ut testatur Virg. qui ita scripsit lib. 7.

*nec se ignorate Latinos*

*Saturni gentem haud Vnclo, nec legibus æquans,*

*Sponte sua, Veterinq; Dei se more tenentem.*

Nam is certè quidem qui ob metum pœnarum solùm, aut ad scriptarum legum integritatem vitam suam accommodare cogitur, at non sponte facit quæ recta sunt, vir bonus esse nullo pacto potest: quoniam qui nullum flagitium propter metum pœnæ committit, non is quidem vir bonus est, sed tantum non malus. Ille solus vir bonus iure habetur, qui naturæ ductu ad ea quæ gloriosa, quæ honorifica, quæ honesta, quæ

h 3

*Viz homo  
a natura  
sua fuerit  
buona*

decora sunt, contendit: at non metu pœnarum ille integer, ille æquus, ille probus. Inde contigit vt scripserint poëtae Iustitiam è terris aufugisse, & in cœlum conuolasse: quæ naturæ fuit equitas in animis hominum insita, quæ paulatim crescentibus scriptis legibus ob hominum malitiam ex animis mortalium deleta est: non illa è terris euolauit, quæ scripta est in tot tantisque iuris peritorum codicibus. Nam quanto simpliciores erant homines, tanto iustiores erant natura: vbi legum volumina in ciuitatibus, quasi Astræe testamēta composita sunt, illa simplicitas paulatim ad rusticos homines extra ciuitatem recessit, & ad horum testamentorum ignaros. quare inquit poëta, quod

*extrema per illos*

*Iustitia excedens terrâ vestigia fecit.*

Quidam tamen fabulati sunt leges non esse Astræe testamentum, sed hominum placita vel aduersus æquitatem per potentiam subditis imposita, & quedam propria ciuitatum instituta ad propriam ciuitatum & ferentium eâ utilitatem excogitata, quæ in varias etiâ sententias possent distorqueri, quibus inspectis non auisa sit Astræa testamentum condere, cum nullû prope inexpugnabile videretur sibi facere posse tû ob multitudinē inter se pugnantium legiū: tum etiam ne per lites euerteret carissimorû facultates quos erat hæredes factura. Hanc hominû simplicitatem & innocentiam immensi bonorum cumuli sequebantur. nam tanta erat quies, tanta felicitas, tâta bonorum omnium copia, vt merito ista suauissima carmina de illa ætate scripserit Phætecrates in actû metalla fodientibus inscripto,

πλάττω δ' ἰκέειν ἢ πάντα συμπεφευμένα,  
 ὅτι πάντι ἀγαθοῖς πάντα τρόποις ἐργασμένα.  
 ποταμοὶ μὲν ἀθάριτοι καὶ μέλανος ῥοαῖς πλῆσι  
 διὰ τῆν τειρωπῶν τοῖσ' ἀλυγῆντες ἴβριον  
 αὐταῖσι μυτίλαισι, καὶ τασῶν τρύφα  
 ἦεν ἄμαρ ἦεν αὐτόματ' ἐς τὴν ἰβρίον  
 χερσὶν ἀπαρῶν κατὰ τὴν ἀάργυρον τοῖς νεκροῖς.  
 φουκαὶ δ' ἐκείνοις ἀθάτων τῶν  
 παρὰ τοῖς ποταμοῖς σίβριτες ἐκέχυντ' ἀπ' ὄσρακων,  
 καὶ μὴν πῆρην τεμάχῃ μιν ἰζωπὴν μίση  
 μεταχυσματίοισι παττοδαποῖσι δι' ἄρην.  
 Pluto simul permissa et ante ibi omnia,

Βοηθῆ



Boniq; prorsum plena cunctis. nam cana  
 Plena & farina, & iuris atris sumina  
 Fluxere per loca arcta murmurantia  
 Ob perleues panes calentes, quis cibus  
 Facillime vel sponte sane curreret  
 In ora mortuis viri coactum hand.  
 Lucanica & tincta bullientia  
 Loco ostrearum sparsa erant per sumina,  
 Piscesq; conditi natabant undique  
 Suavis parati iure simplici hand modo.  
 tum paulo post:

ἄπαι κίχλαι γὰρ ἀνίρας' η̄ρυμίται  
 πρὸς τὰς ἐμ' ἐπίτοτ' ἀντιβελῶσαι καταπίων  
 ὑπὸ μύρταισι καὶ μύροναι καχυμίναι.  
 τὰ δὲ μὴλ' ἰκρίματτο τὰ καλὰ τῶν καλῶν ἰδῶν  
 ἐπὶ κεφαλῆς ἢ ἐδ' ἐπὶς πεφυκότα.  
 Turda volabant ora circum, quis bene  
 Conditi erant, coctisq; mire, supplices  
 Edi rogabant pulchra per papavera  
 Myrtisq; fusi: mala pendebant super  
 Caput decora maxime, nec arbore  
 Producta, nullo vel retenta germine.

Nam sine vlla sollicitudine curaque vivebant, sine laboribus, sine calamitatibus: neque corporis vigor vlla senectute minuebatur. Vbi mortis tempus aduentasset, sine aliqua difficultate, tanquam in suavisimum somnum descedentes nature necessitati concedebant, quae omnia Saturno regnante contingere solita dicuntur, ut testatur Hesiodus in operibus & diebus:

αἰ μὲν ἐπὶ κρήνῃ ἦσαν ὅτ' ἔρανον ἰμφοσίλοισ'  
 αἰ τὰς ἐμ' ἰζῶν ἀκροῖα θυμὸν ἔχοντες,  
 νόσφιν ἄτερτα πύτων καὶ δίζυοι, ἐδ' ἐπὶ δ' ἄλῶν  
 γῆρας ἰπλάω, αἰὲ δ' ἐπὶ δ' αὖ καὶ χεῖρας ὁμοίαι  
 τίροντ' ὅς βαλίνοι κακῶν ἰκτοῖον ἀπάστω  
 ἐπὶ σκῆψ' ὡς ὑπὸ δ' ἰδ' ἰμμίναι.  
 Nam cum Saturnus caelo regnabat, habentes  
 Vivebant homines nullas in pectore curas,  
 Ut Dii felices. Nec vires curae senectus  
 Inflexit: similesq; pedes similesq; fuere  
 Vtique manni illis, ebant conniua lata.

Postquam  
 autem contra illo tempore  
 floruit ars ista  
 phoenicia.

*Ut somno dormiti fati cessere benigni.*

Et profectò nulla maior est in senectute aut in morte consolatio sapienti viro, nihil quod leuiorem mortem efficiat, quàm rectè antea vitæ recordatio, & per vniuersum vitæ cursum seruatae integritatis memoria. Non enim illa est vera consolatio, quæ videtur infulsis nostræ tempestatis senibus, qui se æquo animo posse mori gloriantur, quia nullum voluptatum genus nescierint, vel quia multas viderint regiones, vel quia omnibus honoribus in patria sua perfuncti sint: quoniam nihil horum vel virum bonum efficit, vel animum sapientio rem ac beatiorem, aut ad omnia difficilia constantem. Qui cæteris rebus nihil ad probitatem pertinentibus potiti sunt, nullisque voluptatibus pepercerunt, aut functi sunt honoribus, illi in difficillimam omnium mortem & curarum plenissimam incidunt: quo tempore ob metum illatum pœnarum quæ vitis nefariis post mortem proponuntur apud inferos, mitum in modum discruciantur, cogunturque vniuersæ antea vitæ rationem percurrere. Hi si nihil sanctum laudabileque inueniant, non in somnum quidem suauissimum, sed in maximas incidunt molestias & difficillimas animi sollicitudines; & quasi tunc discruciaci incipientes decedunt. Iure igitur Orpheus Eunomiam quasi bonam legem vt nomen significat, siue iustitiam, tanquam omnis felicitatis autorem apud thronum Iouis collocauit, vti testatur Demosthenes orator his verbis in oratione in Aristogitonē: πάντα τὰ τοιαῦτα ἴθι παρὰ δόντα, τῆμερον ὁρῶμε δὲ δίκας, τὴν τὰ δίκαια ἀγαπῶσιν εὐνομίαν πρὶ πλείων ποιουμένην, ἢ πάσας καὶ πόλεις καὶ χώρας ὁρῶμε καὶ τὴν ἀπαραίτητον καὶ σωτήρην δίκην, ἢ ὅτι αἱ ἀγνοήματα ἡμῶν πλείστα καταδείξει Ὀρφεὺς παρὰ τὸν τοῦ Διὸς θρόνον καθήμενον πάντα τὰ τῶν ἀνθρώπων ἰσορῶν. *Omnes huiusmodi mores vbi cognoueritis, hodierno die vobis rectè iudicare conuenit, plurimi facientibus Eunomiam, æquitate amicam, quæ omnes vrbes & regiones tuetur: & inexorabilem ac venerandam iustitiam, quam Orpheus, qui nobis sanctissimas ceremonias ostendit, Ioui solto assidentem inquit omnia mortalium facta obseruare.* Fuerunt alii qui bifrontis Iani pecuniam impressam idcirco fuisse significauerunt, quia Ianus post acceptum hospitio Saturnum mitiore viuendi ratione inuenta, hominibusque è feris mansuetioribus factis,

factis, duplicis vitae Deus & autor habitus est, cum utraque sub illo fuisset, ut testatur Plutarchus in vita Numinis hoc pacto: *ἄριστος ἰσχυρὸς ὢν τοῖς παλαιοῖς πάντων ἡτὲ δαίμων, ἔτι βασιλεύει γινόμενος πολιτικός καὶ κοιραντικός, ἐκ τοῦ θηριώδους καὶ ἀγρίου λέγεται μεταβαλεῖν τὴν δίκην, καὶ διὰ τοῦτο κλάττειται αὐτὸν ἀμφιπέδωπον, ὡς ἰτίρας ἐξ ἰτίρας τῶν θείων πλάττεισάντων τὴν μορφὴν καὶ διάταξιν. Ianus apud antiquos sine dāpō, siue rex urbanius fuit & per benignus, à ferina & agresti vita dicitur homines ad altam meliorē venocasse. quare eum bifrontem effingunt, tanquam qui alteram ex altera descendens rationem instituerit.* Fuerunt tamen qui putarint Saturnum fuisse à Ioue comprehensum & in vincula traditum, non autem fugisse: quoniam sententiam secutus est Plato in Euthyphrone: αὐτοὶ γὰρ οἱ ἀνθρώποι τυγχάνουσι νομίζοντες τὸν αἰὶ τῶν θεῶν ἄριστον καὶ δίκαιοτατον· καὶ τοῦτον ὁμολογοῦσι τὸν αὐτοῦ πατέρα δεῖσθαι, ὅτι τοῦτε ἦν ἑκατέπινον ἕκ ἑν δίκην· καὶ ἱκάνον γὰρ αὐτῶν αὐτοῦ πατέρα ἱκτιμῆν δι' ἰτίρας τοιαῦτα. *Ipsi enim homines arbitrantur Ionem Deorum optimum ac iustissimum esse: & tamen hunc patrem suum in vincula secisse inquirunt, quòd filios iniquè voraret: illumque rursum patrem incidisse ob alia his similia.* At Homer. in lib. 8. Iliadis non solum Saturnum vincitum fuisse à Ioue memorat, sed etiam eius fratrem Iapetum, ambosque fuisse coniectos in tartarum, ut in his patet:

σῆψεν δ' ἔγὼ οὐκ ἀλεγιζο  
 χρομίης, οὐδ' ἔκκι τὰ νεῖα τε πέρα δ' ἴκασι  
 γαίης καὶ πέτρης, ἢ ἰσπετός τε κρότης τε  
 ἔσται, πῦρ αὐγῆς ὑπερίστανε παλίστη  
 τίρποντ', οὐτ' ἀνίμοιοι, καθὼς δὲ τε τρίτηρος ἀμφίε.  
*Ipsē tuam haud tanti facio quam concipis iram  
 Nec si extrema petas terra, pelagiῶν, ὄβρι sentis  
 Luminā nec solū, nec ventos Iapetusque,  
 Saturnūque senex, quos tartara dira coercent.*

Memoriae tamē prodidit Lucianus in Saturnalibus Saturnum neque fuisse à Ioue vincitum, neque regno priuatum, sed libet ac sponte regnum illi concessisse, ut dictum est, rerumque omnium, utpote ob aetatem impotentem, filio tradidisse administrationem: quippe cum & alii fuerint complures reges qui aliud ipsum fecerint. Neque tamen primum omnium mos

talium Saturnus regnavit, ut voluit Sibyllæ carmen superius: cum ante Saturnum & Rheam, Ophionem & Eurynomen Oceanii filiam imperasse cõstet, quos & ipsos Titanas vocarunt: quo tempore Saturnus post captum Ophionem & Eurynomen à Rhea in tartarum deiectos, Deorum imperio potitus fuisse dicitur, donec eam ipsam vim passus est & ipse à Ioue, ut ait Isæius. Huic falcis inventionem tribuerunt antiquorum nonnulli, quoniam (ut diximus) vitæ humanioris author fuit Italiam incolentibus, quos plantandi ac falce metendi rationem docuit. Alij dixerunt eam falcem sibi à matre fuisse datã, cum aduersus patrem, & ad liberandos è vinculis fratres armatus fuit, quia etiam genitalia Cœlo abscidit, quæ postea decidit in Siciliam, ut ait Apollonius libro quarto Argonauticorum:

ἀμφιλαφῆς πύρα κεραιὴν εἶτ' ἀλλ' ἔησας  
 ἢ ὑπο δὴ κῆρυθα ἰρίπασσεν φάτις, (ἴλατ' ἄσπετα  
 ἐκὶ φάων ἰρίπασσεν φάτις) ἢ ἀπὸ πατρὸς  
 μέδισα μηλέως ἔταμνεν κρόνον.

- *Insula cœruleo nemorosa Ceraunia ponto*
- *Cingitur hac celat falcem (mibi parcite Musæ)*
- *Inuitus nam prisca cano hac) ut fama parentis*
- *Saturnus qua olim genitæ alta membra cecidit.*

Hæc insula ab ea falce postea Drepanum fuit dicta, cum Græci ἰρίπασσεν falcem nominent. Quamvis alij maluerunt dictam fuisse ab illa falce, quam Ceres à Vulcano captam donavit Titanibus, cum eos metere docuit. Timæus vero antiquissimus scriptor existimavit dictam fuisse Drepanum ab illa falce, qua Iupiter Saturnum incidit, quæ ibi occultata fuisse dicitur, cum antea illa insula Macris à nutrice Bacchi diceretur, & postea Coryca ab Asopi filia, ut testatur Pausanias in Achaicis, & Lycophronis Apolloniiq̃ue enarratores. Alij crediderunt falcem illam non à matre datam fuisse Saturno, sed Telchinem è Creta Rhodum venisse per Cyprum, indeq̃ue ferrum & æs laborasse, falcemq̃ue illam fabricasse Saturno, ut memoriæ prodidit Strabo libro decimoquarto Geographiæ. Ego verò magis illorum sententiæ accedo, qui neque hac, neque illa de causa Drepanum

Falcy in hon  
 no. 4. 1. 1. 1.  
 1. 1. 1. 1.

Δρεπανος

num vocari putarunt, sed quia crebrae maris vnde eò cum impetu irruentes ita terram corroserint, vt insulam in formam falcis excuauerint. Fuit Saturnus ad res Venereas maxime propensus, quare illa fabula de illo circumfertur, quòd cum Phyræam Oceani filiam amaret, Opi superueniente in equum se conuertit, vt sub ea forma amores suos occultaret: quod innuit Virgilius libro tertio Georgicorum his carminibus,

*Talis & ipse iuuant cernice effudit equina  
Coningis aduentu pernix Saturnus, & altum  
Pelion hinnitu fugiens impleuit acuto.*

Hinc sacra fiebant humanis hostiis, vt proditum est memorat à Platone in Minoe: καὶ ταῦτα ἰδὼν αὐτῶν ἦν τῶ κρείσσονος ἰσίου καὶ ἀκνήκοος) διέειπεν. Atque nonnulli ipsorum vel filios immolant Saturno, (vt fortasse audiuisti.) Hic ritus sacrorum per multos annos & vsque ad Herculis tempora perdurauit in Italia, quod fiebat ad Saturni imitationem, ne solus is crudelissimus fuisse Deus videretur, qui suos filios omnes interimere conatus sit.

¶ Saturni ara cereis accensis excolebatur, cereisque mittebantur ditioribus: quia Saturnus quasi lumen fuit humanæ vitæ, quam è tenebris ad bonarum artium cognitionem excitauit. In huius Dei honorem, cum celebrarentur Saturnalia apud Romanos, domini seruebant seruis, ad memoriam pristinae libertatis omnium quæ fuit sub illo rege, cum nemo alteri seruiret. Qui voluerunt Saturnum esse dictum, quòd annis saturetur, quàm ridiculi fuerunt Dij boni. Nam qui ab annis dictus est, & à satietate apud Latinos, erit ne idem κρόνος apud Græcos, an alius? aut male ficta est & ridicula hæc etymologia, aut præclari isti nominum interpretes mihi dicant velim, cum κρόνος ἔστι τὸ τῶ κροῖν, hoc est à saturando, dicatur, illud ὄρεσ quod alinum significat, num ipsi addendum putent in compositione, quod nisi addatur, videbitur nomen datum Saturno antè apud Latinos quàm apud Græcos: quod falsum est.

*Domini / recti  
adant / seruij  
ap / serui / a satur  
nalia*

si addatur, significabit Saturnum a suis saturari. qua etymologia quid magis ridiculum est? Sed post res à Saturno gestas ita summam explicatas, quam sententiam occultauerint antiqui sub his narrationibus investigemus.

¶ Quidam antiqui scriptores voluerunt Saturnum regnasse in Ægypto, ac Rheam sororem duxisse in matrimonium, è quibus nati sunt Iupiter & Iuno, qui ob virtutem, præstantissimæque animi ornamenta, vniuerso terrarum orbi imperarint; ex his natos esse quinque filios omnino memorant, Osirim, Ilim, Typhonem, Apollinem, Venerem: atque Osirim esse Dionysium tantopere à Græcis celebratum, Ilim autem Cererem. Saturnum è Cælo & Rhea, quæ terra est, natum esse, nihil aliud significat, quàm illud idem quod diximus superioribus: tempus scilicet cum cæli astrorumque agitatione & motu coepisset, ut crediderunt illi qui Deum fuisse architectatum hunc mundum putarunt. Quidam cum Ianum solem ac Saturnum tempus esse crederent, eosque communi consilio imperantes, clauem & virgam tribuerunt, ut qui rebus præesset. nam putabant clauem habere, quia per diem illa mundum aperiret, & mox vesperi clauderet. Alii clauem tribuerunt, quòd belli pacisque esset arbiter, quæ certè omnia pro prudentia sunt intelligenda. Hunc idcirco senem & falcatum, & delecto capite, & laceris vestibus, & porrigentem serpentem fixerunt, quem circumstabant duo pueri & due puellæ, pro quatuor elementis; in eius sinistra manu serpens erat, qui sibi caudam morsu apprehenderat, quòd omnia tempus & vicissitudines rerum hæc significarent. at cur patri genitalia membra abscidit? explicauit id Cicero in secundo de natura Deorum: nam cum æther Saturnus esse ab antiquorum nonnullis crederetur, ut videtur putasse Orpheus in Argonaut. cum inquit,

αἰθέρα κρόνον, ὅς ἰαχνοῖν ἀπὸ τοῖσιν ὑπὸ ἄλλοις αἰθέρα:

*Æthera Saturnum qui latè amplectitur altum:*

hunc existimarunt patrem abscidisse, quoniam vnus est æther à Deo sine Cælo procreatus ex vniuersa ætheris materia. neque alius æther procreari potest, qui si pro tempore capiatur, idem nihilominus continget. Conuenit ita cum Titano fratre ut filios omnes occideret; quod quid aliud est, nisi solem cum tempore coniunxisse, ut omnia quæ nascantur propter areat ad interitum? quippe cum autor sit generationis &

COMU-

corruptionis rerum naturalium sol, quorum nihil sit sine tempore. cum igitur rerum sit omnium vicissitudo, omniaque, quae quidem nata sunt, interire aliquando necesse sit, quia quae composita sunt, denique in sua principia solvantur, quorum omnium mutationis architectus est tempus, dictus est Saturnus filios vorasse quod saxum vomuerit Saturnus, & reliqua omnia quae comederat, quid aliud est, quam alias res in demortuatum locum suffici ab ipsa natura & separari? Sic ait Sophocles in Aiace;

ἅπαντ' ὁ μακρὸς καὶ ἀριθμῶτος χρόνος

φύνητ' ἀδύλακα, καὶ φανέτα κρύπτεται.

*Tempus valet tempus, vetustas simul hanc habet*

*Ignota profert, celat inde cognita.*

Quod autem Saturnus sit tempus, ac nihil aliud, quod omnia destruit, & omnia producit, indicat carmen illud Orphei in hymno Saturni;

ὅς δ' ἀπαντὲ μὲν ἅπαντα, καὶ αὐτὸν ἴμπαλιν αὐτόν.

*Omnia qui profert, consumit & omnia rursum.*

*Et Aeschylus in Eumenidibus;*

χρῆνοι καθωρῆ πάντα γηράσκων ἑμῶν.

*Simul senescens cuncta tempus destruit.*

Neque mirum est, cum tempus esse Saturnum dicamus, illum fuisse Deum existimatum, quando Sophocles in Electra tempus palam Deum appellavit;

χρῆνος γὰρ ὑμᾶς ἐστι θεός.

*Deus profecto tempus est facillimum.*

Cum enim sol nunc ad septentrionem, nunc ad meridiem declinet, quare nunc hyemes nunc aestates faciat, atque pro mutationibus temporum omnia quae terra marive nascuntur, initia causasque accipiat sui ortus, merito dictus est Saturnus ab Orpheo pater & hominum & Deorum, ut est in hoc versu;

Ἀθάλατος μακάρων τε θεῶν πάτερ, καὶ ἑξ ἀνδρῶν.

*Flammiger ὁ Saturne hominum pater atque Deorum.*

Qui falcem quoque illi attribuerunt, nihil aliud putasse videtur Saturnum nisi tempus ipsum, a quo omnia inciduntur, prosternuntur & labefactantur, quippe cum tempori etiam falcem antiqui tribuerint, ut patet ex his libri tertii Epigrammatibus;

ἦχος καὶ πύργω ὁ πάλος χεῖρας, εὐδὲ σιδῆρου

φύλλεται, ἀλλὰ μὴ πάντ' ἔλκεσσι δριπκῆ.

*Marmor a descendit via temporis, ac neque ferro  
Parcit: inhumana cum lani, falce secat.*

Falcem Saturni vel Iouis vel Cereris occultatam fuisse in Sicilia fabulati sunt, propter insulæ frumenti, rerumque victui necessariorum fertilitatem; nam insularum omnium propè fertilissima est Sicilia, ut scripsit Polybius lib. 1. historiarum. Est enim Sicilia omnium propè insularum optima & amplissima dignitate ac frequentia hominum, & in primis ab antiquis & recētibus scriptoribus celebrata. eius ambitus est stadiorū quatuor millium trecentorū & sexaginta, cū à Peloro Siciliae promontorio ad Lilybæum mille & quingenti stadii intercedāt: inde ad Pachynum, Syracusanamque regionē mille & quingēti. reliquum latus (est enim triquetra insula) cōtinet stadios mille & quingentos & sexaginta, de cuius insulæ feracitate ita scribit poetarum celeberrimus:

*ἀλλὰ τὰ γ' ἀσπάρτα καὶ ἀνήροτα πάντα φύονται,  
πυραὶ καὶ κριθαί, καὶ ἀμπέλαι, καὶ τὰ φάρουσι  
οἴων ἱριεῖσ' ἀφύλλοι, καὶ ἄφρονες οἴκιστος ἀίθερα.*

*Omnia sponte sua hac sine aratro aut semine surgunt:  
Hordeas, frumentum, vites qua mollia & vicia  
Producunt, angēq; Iouis gratissimus imber.*

Nam putatur à plerisque frumentum in Sicilia prius inuentum fuisse, cui rei argumēto fuit, quòd in planitie, Leontia Siciliae frumentum sylvestre sponte nasceretur. dicta est apud Ennam ab his rapta fuisse Proserpina in quibusdam pratis, ubi violæ & alii multiplices flores odoriferi sponte nascebantur, qui semper ita vigeant ut odorem canum venantium naturalem impedirent. Est illud pratum planum in medio, at circum cliui molles attolluntur ita ut umbilicus insulæ iute dicatur. habet circum nemora & fontes & viridaria, & apud ipsa paludem, & propinquam Ipeluncam satis amplam, quæ habet hiatum subterraneum, quæ cursum Plutonis cum rapta Dea descendisse ferunt. Sed cur fuit Saturnus à Ioue de Regno depulsus? cur ligatus? cur in tartarum deiectus? quia sublimiora corpora, quæ sunt supra elemēta & corpora simplicia, omnē vim temporis ad inferiora, quæ patiuntur mutationem, relegant: cum ipsa sint ab omni vel senectute vel labore vel mutatione immunia, ut senserunt Peripatetici. Vocantur igitur tartarum locum hunc inferiorem corruptioni & perturbationi

*Tartarus est  
in inferis  
Corruptioni et perturbationi  
obnoxius*



hationi scilicet obnoxium. Sic igitur & se, & fratres suos Iu-  
piter ab immanitate Saturni liberauit: cuius fratres sunt ele-  
menta, quorum et si partes singulae contumipuntur, vniuersa  
certe interire non possunt. Lucianus tamen in dialogo de Astro-  
logia idcirco datum esse fabulae locum inquit, quod Saturnus  
fuerit ligatus, quia tardus segrisque sit planetae illius motus:  
cum tamen ligatus nunquam fuerit Saturnus, neque in tartarus  
deiectus, qui locum dedit fabulae propter multas tergiversa-  
tiones & varietates, quae contingunt illius motui. Idem cum non  
facilis sit visui mortalium, dictus fuit aliquando in tartarum  
sub terram deiectus, quam tarditatem ac varietatem motus mi-  
tifica sane elegantia orationis expressit Virgilius in primo  
Georgiconum eo versu:

*Frigida Saturni sese quò stella recepit.*

Italia Saturnia de nomine Saturni fuit appellata, illique facta  
credita, quod multorum bonorum autor Saturnus Italis ho-  
minibus fuerit, ut inquit Halicarnassicus Dionysius in lib. pri-  
mo: εὐὴν οὐτ' θαυμαστὸν τοὺς πελαγονεῖς ἱεράν ὑπλασίην  
τοῦ κρόνου τῆς χώρας ταύτης. τὸν μὲν δαίμονα τοῦτον εἰ-  
μίοντες εἶναι πάσης ἰουδαμνίας δοτῆρα καὶ πληρωτὴν ἀνθρώ-  
πων, ἅτι χρόνον αὐτὸν δὲ κελῖν, ὡς ἔδωκεν ἀξιοῦσιν, ἅτι κρόνον,  
ὡς ἑωμαῖοι. πᾶσαν δὲ περιληφῆτα τῆς τῆς κόσμου φύσει, ὁ-  
πίστρεφάντι ἐπιμάσοι. Neque mirum est sane si antiqui  
sacratam Saturno regionem hanc existimauerunt: qui pro-  
cūm omnium bonorum, omniaq, feracitatis autorem &  
largitorem hunc daemone[m] crediderint: sine tempore ipsius  
nominari conuenit, ut arbitrantur Graeci, sine Saturnum,  
ut Romani. hic, utroque nomine quis vocauerit, &  
vniuersam mundi naturam complexus est. Platoniconum  
praeterea classis, cum Coelum illum, cuius Saturnus fuit filius,  
Deum esse putarent: at non sublime istud corpus, quod om-  
nia continet, mentemque illam diuinam, quae caeteras com-  
plectitur: hanc mentem modo Iouem, modo Venerem, mo-  
do Saturnum vocauerunt, & quoniam locus illi in caelo pro-  
cipue assignatur ab omnibus, cuius iutu cuncta gubernan-  
tur, idcirco Coeli filium Saturnum, siue mentis virtutem &  
caelo prouenientem, & in omnia corpora diffusam dixe-  
runt. Cum diuina illa mens aetheream regionem guber-  
nans intelligitur, tunc vocatur Iupiter: at ubi in inferiora

corpora descendit ad ea ad generationem concitanda, tunc appellatur Venus. hinc accidit ut is Saturnus mens superna aliquando intelligatur, in qua sit lex vniuersa rerum omnium atque providentia, quæ ad ordinem & vitam & mutationes omnium fortunarum pertineat. Alij tamen eius spheræ cælum, quæ aplanæ nuncupatur, animam: at inferioris, Saturnum dixerunt, qui ordo postea seruetur in cæteris. Atque hæc ea sunt, quæ fabulosè de Saturno dicta ad physicas rationes detorqueantur: quorum fundamentum res a Saturno gestas fuisse ego crediderim: quæ tum voluptatis, tum etiã religionis causa fuerunt ab antiquis ita formata. Nunc quid Astronomicè ista significant, explicandum est.

¶ Scriptum est à genethliacis Saturni sidus frigidum esse ac ficcum, quare bilis atræ ferax est, hominesque facit, in quibus prævaluerit in ortu, inuidos, malignos, superbos, auaros & ad iram tardos, sed in ea diutius insistentes, atque iidem tamen plurimum pollent consilio & ingenio, audaces facit in periculis, senilique sapientia. Hanc tamen planetæ malignitatem aiunt placari aut certè leniri Iouis coniunctione vel receptione, vel oppositione, vel trino, vel sextili aspectu. Sicut enim Mars cum in angulis cæli, vel in secunda (ut aiunt) domo, vel in octaua fuerit, multa nascentibus portendit: cuius tamen malignitatem minuit Venus vel opposita, vel coniuncta, vel recepta, vel per sextam circuli partem distans ab eo, vel per tertiam, omnemque feritatem & rabiem propè compescit: sic accidit Saturno ob Iouis aduentum. quare dictus est à poetis Saturnus à Ioue filio esse vinctus, qui sub ipso Saturni circulo est: & in tartarum deiectus, quoniam eius vires infringit & obscuras facit. Quod si vera sit illorum sententia, qui dicunt sidera significare tantum hominibus superarum mentium voluntatem, tanquam aues augurium, nullamque vim in nos habere ad commouendum, cur Venus dicta est à sapientibus Martis malitiam infringere, aut Saturni Iupiter retardare. Dictus est rursus in equum conuersus Saturnus animal in Venerem propensum ac penè furiosum, quia libidini deditos vis planetæ clam facit, ac iuorem Venereum penè concitat in iis corporibus quibus plurimum dominatur. Eum multorum commodorum inuentorem fuisse asserunt, quia melancholici, & quibus in ortu dominatur Saturnus, plurimum valent ingenio & prudentia.

¶ Præterea

Saturnus  
habet viginti  
quatuor  
prædicta

Præterea cum singulis planetis ob similitudinem quamdam metalla singula sunt attributa, metallorum tortores siue chemistæ artifices, hanc totam ferè fabulam ad suam artem referunt: cum se Gebrum, Hermetem, & Raymundum Platonicos, imitari velle profiteantur. Dicunt enim fictum fuisse ab antiquis quod Iupiter Saturno genitales partes absciderit acuta falce, easq; in mare deiecerit, ex quibus & è spuma nata sit Venus, quia Saturnus sal sit quidam, pater Iouis, præparati salis scilicet, qui sit ex eo præparato. Sed quoniam cum Iupiter in vase vitreo existit, in peracutam tenuemque aquam soluitur propter vim ignis, quæ sumitur etiam ab ipso Ioue, cum vitiles partes secum afferat, incidens ac separans sulphur intimum ac in sale latens, quæ recidunt in vas quod accipiendis apponitur, idcirco & Saturno amputatas viriles partes dicunt: & cum sal in aquam tanquam in mare decidat, ex illo sale ac sulphure gignitur Venus. Conantur enim metallorum tortores & has, & alias his similes artes excogitare, quibus possint metalla in alias formas transfere teterrima paupertatis forma perterriti, ac semper illam lepidissimi poetæ Timoclis sententiam in animo habentes, qui ita inquit,

Ἰὺχὴν ἔργασται ἐν αἰμάτι τ' ἴσιν ἀργύρου.  
 τελευτῶντων ἢ κ' ἀβροῖζων ἀδρόων,  
 πλάττει βασιλῆος ἀνδρῶν ὅς τις ἐκείνῃ.  
 Est sanguis atque spiritus pecunia  
 Mortalibus, qua nulla cui sit copia,  
 Vnos pererrat inter Umbra mortui.

Pingebatur autem ab antiquis Saturnus senex pallidus, curvus, altera manu falcem gestans, & draconem caudam sibi mordentem: altera filium paruum ori apponebat, ac vorabat: caput galea tegebatur, & super illa erat amictus. Habebat iuxta se quatuor filios, è quibus Iupiter virilia amputabat, ac in mare proiciebat, è quibus Venus oriebatur. Senex is nimium ob motus tarditatem ita fingebatur, & ob caloris inopiam, falcem habebat, quia retrogradus planeta, quod per serpentes etiam significabant, vorabat filios, quia pauci viuunt qui nascentes habent Saturnum in horoscopo dominantem. Iupiter virilia amputat, quia coniunctus temperet malitiam, & de imperio deiecit, quia se exaltat in Saturni circulo. hanc enim & picturam & interpretationem Saturni tradiderunt an-

applicatis fab  
 l'et de ty ad 150  
 min.

ti qui nonnulli. Atque hæc physicè & astronomicè summam dicta sint, nunc quo pacto possint eadem ad humanæ vitæ institutionem accommodari, vestigandum videtur. ¶ Saturnum deiecit patrem suum è regno propter iniurias fratrum, quid aliud significat, quàm iniuriarum denique vindicem esse Deum? cum nemo malus diu felix esse possit. At fuit idem Saturnus postea idem passus, quia nulla iniquitas iniquitatis est remedium: idcirco qui iniurias viciscuntur, illud prius videre debent quatenus viro bono procedendum sit: atque eadem iniuriæ quas in parentes contulerimus, sunt nobis à filiis postea expectandæ: cum omnes domesticis exemplis maximè inciuntur. Si quis rursus post datas pœnas suorum peccatorum sapiens extiterit, illud experitur denique apud omnes bene institutas & politicas nationes, apertum esse eternæ virtuti locum, ac ubique viris bonis esse patriam, & ubique mortalium sapienti viro humanam felicitatem quantulacunque est, patore. Ac de Saturno satis, nunc de Cœlo dicamus.

*De Cœlo. CAP. III.*

**C**OELVS, quem alii Cœlium, alii Uranum Græco nomine appellant, Ætheris & Diei filius fuisse dicitur, ut testatur Cicero lib. 3. de natura Deorum his verbis: Quod si ita est, Cœli quoque parentes Dii sunt habēdi Æther & Dies, eorumque fratres & sorores. Huius vxor Vesta fuisse dicitur, quam nihil aliud esse quàm terram, suo loco dicetur. Scriptum reliquit tamen Hesiodus Cœlum è terra natum fuisse, ut patet ex his carminibus:

Γαῖα δὲ τῷ πρώτῳ μὲν ἰγάνατο ἴσον ἑαυτῇ  
 οὐρανὸν ἀστερόενδ', ἵνα μιν πᾶσι πάντα καλύπτῃ.  
*Terra sibi par stellatum Cœlum alma creavit,  
 Quod complectatur lato velamine totam.*

Quæ mox cum Cœlo nupsisset, cōiunctaque fuisset, insignem filiorum multitudinem illi procreavit, Cœum scilicet, Crium, Hyperionem, Iapetum, Thiam, Rheam, Themis, Mnemosynem, Phœben, Tethyn, Saturnum, Brontem, Steropen, Argem, Cottum, Briareum, Gygan, quos omnes commemoratur Hesiodus in Theogonia, & Apollodorus Atheniēsis in libro 1. Bybliothecæ, ut dictum est superius, atque eadem terra postea è Tartari congressu Typhocum genuit, ut ait idē Hesiodus.

In